

Nr 145.

Ankom till riksdagens kansli den 7 juni 1932 kl. 2 e. m.

Memorial i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I en till riksdagen avläten, den 26 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 143, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, för riksdagen framlagt förslag angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna.

I berörda statsrådsprotokoll hade departementschefen beträffande inträdesfordringarna till det fyraåriga folkskoleseminariet anfört följande:

Då det alltså för närvarande gäller att få till stånd en omorganisation av de nuvarande seminarierna, måste givetvis även spörsmålet om de fyraåriga folkskoleseminariernas *inträdesfordringar* komma i betraktande. Fråga är, huruvida ett samband mellan seminariet och det allmänna skolväsendet skulle i förevarande avseende lämpligen kunna åstadkommas. Redan år 1911 upptog folkundervisningskommittén den frågan till behandling, huruvida avlagd realskolexamen skulle kunna uppställas såsom inträdesvillkor vid folkskoleseminarierna. För det dåvarande fann kommittén ett sådant krav icke lämpligt, men kommittén uttalade den meningen, att man i framtiden kunde komma att i väsentlig utsträckning grunda seminariet på realskolan och detta i den mån den kommunala mellanskolan kunde vinna utveckling och därmed tillfällen i ökat mått beredas ungdom ur de bredare folklagren att erhålla den skolbildning, som vitsordas i realskolexamen. En sådan utveckling har nu ägt rum, och skolöverstyrelsen har i tabellform påvisat, vilket stort inflytande denna utveckling redan haft på seminariernas elevrekrytering, samt till följd därav ifrågasatt, om icke tiden nu kunde vara inne, då frågan om förhållandet mellan folkskoleseminarium och realskola borde upptagas till förnyad omprövning. Den tiden är enligt min mening inne, och rätta tillfället för frågans avgörande synes mig vara just nu i sammanhang med den större frågan om seminariernas omorganisation.

För närvarande gå fordringarna för inträde i det fyraåriga seminariet icke utöver de kunskaper, som kunna förvärfvas i en folkskola litt. A, utom i

historia och geografi, i vilka ämnen fordras kunskaper i huvudsak till den omfattning, som meddelas i realskolans fem lägre klasser. Med hänsyn dels till de vidgade möjligheter, som numera finnas för realexamens avläggande, dels till den omständigheten, på vilken skolöverstyrelsen fäst uppmärksamheten, att ett stort antal av de intagna eleverna numera komma till seminariet med avlagd realexamen eller i fråga om vissa av de kvinnliga eleverna med förvärvat normalskolekompetens — under åren 1926—1930 i medeltal 35,6 procent — anser jag, att inträdesfordringarna kunna och böra höjas till det mått av kunskaper, som realexamen är avsedd att garantera, dock med visst undantag, som jag genast skall nämna. Utan tvivel har överstyrelsen rätt däri, att en sådan anordning icke bör vidtagas, varigenom utpräglad studiebegåvade ynglingar och flickor med särskilt god utrustning för lärarkallet, vilka hava sina hem i mera avlägset liggande bygder, praktiskt taget, utestängas från inträde vid folkskoleseminarium. Inträdesfordringarna böra därför enligt min mening fastställas till avlagd realexamen eller för inträdessökande, som icke avlagt realexamen, till kunskaper, vilka motsvara dem, som intygas genom realexamen, dock att fordringarna må begränsas till vitsord i allenast ett levande språk. Genom det sistnämnda alternativet möjliggöres för ungdom från nyssnämnda avlägsna bygder att i hemmet, eventuellt genom någon närboende lärares hjälp, tillägna sig de kunskaper, som fordras för inträde vid seminariet. Höjas inträdesfordringarna på sätt jag nu föreslagit, skulle därigenom vinnas, dels att arbetet vid det fyraåriga seminariet kunde bli mindre forcerat, dels ock att en förstärkt lärarutbildning kunde komma till stånd. Det sistnämnda synes mig vara av behovet påkallat, särskilt med hänsyn till den starka och snabba pedagogiska utveckling, som i vår tid försiggår i andra delar av världen. Skolöverstyrelsen har visserligen ansett, att en särskild utredning av nu förevarande spörsmål borde åvägabringas, men en sådan synes mig icke erforderlig. De kommunala mellanskolorna och realskolorna hava nu vunnit en så vidsträckt utbredning över hela vårt land, och de äro av allmänheten så väl kända, att det numera ur dessa synpunkter icke behöves möta något hinder att fastslå inträdesfordringarna vid de fyraåriga seminarierna till det kunskapsmått jag ovan angivit. Och vad angår seminarierna har överstyrelsen själv konstaterat, att nämnda inträdesfordringar skulle för dem medföra vissa angivna fördelar. Vad som däremot, under förutsättning att mitt förslag vinner godkännande, sedermera kräver utredning är frågan om en ny undervisningsplan samt om behövliga ändringar i gällande seminariestadga. Men det bör tydligen ankomma på skolöverstyrelsen att efter ett eventuellt riksdagens beslut i ämnet verkställa denna utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i sådana avseenden. Skulle därvid visa sig, att de nya seminarierna med avseende på det kunskapsmått de komma att meddela mera än nu närmade sig hän mot likvärdighet med någon av de nuvarande gymnasielinjerna, skulle också frågan om folkskollärares tillträde till universitet eller högskola för fortsatt vetenskaplig utbildning lättare kunna vinna sin lösning. Denna fråga framlade centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för Kungl. Maj:t redan 1911. Den har sedermera varit föremål för vederbörande myndigheters yttranden, och skolkommissionen avgav i sitt betänkande VI den 27 april 1923 utredning och förslag i ämnet. För min del anser jag, att sagda fråga bör komma till ett avgörande, så fort möjlighet därtill förefinnes.

I fråga om inträdesfordringarna till det fyraåriga folkskoleseminariet hade inom riksdagen väckts åtskilliga motioner.

I sitt utlåtande nr 122 i anledning av Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition jämte de i ämnet väckta motionerna hade utskottet i fråga om inträdesfordringarna till det fyraåriga folkskoleseminariet anfört bland annat följande:

»I fråga om inträdesfordringarna gäller för närvarande, såsom i propositionen erinrats, att desamma ungefärligen motsvara de kunskaper, som förvärfvas i en folkskola av A-formen, dock att i historia och geografi fordras kunskaper i huvudsak till den omfattning, som meddelas i realskolans tre, respektive fyra lägsta klasser. Departementschefen har, med hänsyn dels till de vidgade möjligheterna för realexamens avläggande dels ock till att ett stort antal av de intagna eleverna numera kommer till seminariet med avlagd realexamen eller, i fråga om vissa av de kvinnliga eleverna, med förvärfvad normalskolekompetens, ansett, att inträdesfordringarna böra höjas till det mått av kunskaper, som realexamen är avsedd att garantera. Enligt departementschefens mening borde inträdesfordringarna fastställas till avlagd realexamen eller, för inträdessökande, som icke avlagt realexamen, till kunskaper, vilka motsvarade dem, som intygades genom nämnda examen, dock att i fråga om främmande levande språk fordringarna finge begränsas till vitsord i allenast ett sådant språk. Genom det sistnämnda alternativet skulle för ungdom från mera avlägset liggande bygder, där tillfälle till avläggande av realexamen saknades, möjliggöras att i hemmet tillägna sig de kunskaper, som fordrades för inträde vid seminariet.

Berörda förslag angående inträdesfordringarna har föranlett vissa motionsvis framställda yrkanden.

Sälunda hemställes i motionen I: 328, att riksdagen måtte göra det uttalandet, att inträdesfordringarna till fyraårigt folkskoleseminariums första klass böra höjas till det mått av kunskaper, som realexamen eller — beträffande kvinnliga elever — jämväl avgångsbetyg från vare sig högre flickskolas högsta klass (normalskolekompetens) eller kommunal flickskolas högsta klass å den teoretiska linjen äro avsedda att garantera.

I motionerna I: 333 och II: 483 påyrkas, att riksdagen måtte i fråga om inträdesvillkoren till fyraårigt folkskoleseminarium besluta dels att samtliga inträdessökande skola avlägga inträdesprov i vissa föreskrivna ämnen dels ock att rätt till avläggande av nämnda prov må tillerkännas 1:o) den, som avlagt realexamen, 2:o) den, som erhållit avgångsbetyg från en högre flickskolas eller en kommunal flickskolas teoretiska eller praktiska linje, 3:o) under vissa villkor den, som avlagt godkänd avgångsexamen från av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd högre folkskola, samt 4:o) den, som efter tidigare företagen prövning vid seminariet i enlighet

med fordringarna i realexamen erhållit minst betyget godkänd i de av realskolans kunskapsämnen, vilka icke ingå i det nyss nämnda, för alla inträdessökande gemensamma inträdesprovet, dock att prov endast behöver avläggas i ettdera av språken tyska och engelska.

Under det att nämnda motioner kunna sägas komplettera Kungl. Maj:ts förslag, påkallas i motionerna I: 338, II: 495 och II: 496 närmare utredning angående inträdesfordringarna till den fyraåriga seminariekursen. I motionen I: 338 föreslås skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en skyndsam utredning i ämnet. I motionen II: 495 hemställs, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning av frågan om inträdesvillkoren vid folkskoleseminarierna och därav följande spörsmål om nämnda seminariers organisation samt, i den mån så kunde anses påkallat, förelägga riksdagen resultatet av denna utredning. Slutligen yrkas i motionen II: 496, att riksdagen måtte besluta att icke biträda propositionen i fråga om de föreslagna höjda inträdesfordringarna till den fyraåriga seminariekursen samt hemställa hos Kungl. Maj:t om ytterligare utredning beträffande inträdesfordringar. Det bör nämnas, att i motionen II: 496 i detta sammanhang framställs krav på närmare utredning även i fråga om kursplanerna.

Såsom föranledda av Kungl. Maj:ts förslag angående inträdesfordringarna kunna även upptagas de i motionerna I: 325 och II: 476 gjorda yrkandena, att riksdagen måtte besluta, att utredning skall verkställas om hur landsbygdens ungdom, som fått sin skolbildning uteslutande eller huvudsakligen i folk- och fortsättningsskolor, i begränsad omfattning må kunna utbildas till folkskollärare.

Enligt utskottets uppfattning kan en sådan ändring av inträdesvillkoren vid det fyraåriga folkskoleseminariet, varigenom realexamen uppställs såsom normgivande för det erforderliga kunskapsmättet, icke betraktas såsom eftersträvansvärd. Departementschefen har visserligen icke tänkt sig, att avlagd sådan examen skulle göras till en oeftergivlig fordran, utan föreslagit, att en annan väg alternativt skulle hållas öppen sålunda, att ett genom självstudier förvärvat kunskapsmått, motsvarande realexamens, jämväl skulle kunna berättiga till inträde, vilket alternativ upptagits med tanke på ungdomen från mera avlägset liggande bygder, där möjligheter till skolgång i realskola saknas. Detta oaktat håller utskottet före, att, därest berörda förslag genomfördes, en stor del av den landsbygdens ungdom, som hittills rekryterat våra folkskoleseminarier och som utgör en värdefull tillgång för dessa, skulle avhållas från att söka sig till seminarierna på den grund att blotta förefintligheten av stadgandet om realexamen skulle för dem, som icke varit i tillfälle att avlägga denna examen, framstå såsom ett hinder. Säkerligen skulle också avsaknaden av realexamensvitsord för vederbörande försvåra tillträdet till seminariet.

Därest å andra sidan — såsom med en viss grad av sannolikhet kan antagas — en bestämmelse av det innehåll, Kungl. Maj:t föreslagit, komme att föranleda en ökad tillströmning till de teoretiska skolorna, måste en sådan verkan enligt utskottets mening betecknas såsom icke önskvärd.

Såsom ett vägande skäl för den föreslagna höjningen av inträdesfordringarna har åberopats det förhållandet, att den del av de inträdessökande, som kunnat förete vitsord om avlagd realexamen eller om normalskolekompetens, alltjämt varit stadd i tillväxt under de senare åren och numera är betydande. Med anledning härav synes det vara skäl att påminna om att den andra delen av de inträdessökande, den del, som ej kunnat stödja sig på nämnda meriter, dock alltjämt utgör det övervägande flertalet.

Utskottet kan icke finna, att, med hänsyn till statsintresset, tillräckliga skäl föreligga att företaga en så väsentlig höjning av inträdesfordringarna, som den av Kungl. Maj:t ifrågasatta. I det stora hela förefaller det utskottet, som om våra folkskoleseminarier i den gestaltning, de erhöles genom 1914 års seminariereform, visat sig väl skickade att fylla sin uppgift. Våra folkskollärares utbildning torde i allmänhet motsvara de krav, deras blivande verksamhet ställer på dem i fråga om insikter och färdigheter och även sätta dem i stånd att följa utvecklingen på det pedagogiska området och därav tillägna sig det, som för deras arbetsförhållanden kan vara användbart. Utskottet känner sig därför icke övertygat om att den tilltänkta förhöjningen av inträdesfordringarna kan motiveras med ett verklig förefintligt behov av en förstärkt lärarutbildning; i varje fall synes det icke vara på denna väg, som ett sådant mål lämpligen bör eftersträvas.

Den påtalade forceringen i seminariearbetet har även ansetts kunna minskas genom inträdesfordringarnas höjning på av Kungl. Maj:t föreslaget sätt. Utskottet tvivlar icke på att det härutinnan kan vara behöfligt med en lättnad för seminariernas elever, men håller före, att en sådan lättnad bör sökas genom gallring och koncentration av lärostoffet, vilket torde vara möjligt utan någon genomgripande höjning av kunskapsnivån hos de i första klassen inträdande eleverna.

Av nu anförda skäl måste utskottet ställa sig avvisande mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och de motioner, I: 340 och II: 494 samt I: 328, I: 333 och II: 483, som åsyfta dels bifall till, dels ock en komplettering av nämnda förslag.

Vad beträffar de motionsvis framkomna yrkandena på förnyad utredning i fråga om inträdesfordringarna, torde av det förut anförda vara klart, att utskottet icke kan biträda dessa yrkanden, för så vitt de åsyfta utredning angående en väsentlig höjning av inträdesfordringarna av det slag, Kungl. Maj:t föreslagit. Däremot vill det synas utskottet, som om det kunde vara nyttigt, att en undersökning verkställdes, huruvida icke de gäl-

lande inträdesfordringarna i ett eller annat avseende kunna vara i behov av en omarbetning. Att härvid i ett eller flera ämnen en höjning kan finnas motiverad, får givetvis icke betraktas såsom uteslutet. Med hänsyn till önskvärdheten av att en dylik undersökning eller utredning kommer till stånd vill utskottet förorda, att riksdagen hos Kungl. Maj:t gör särskild framställning härom. Utskottet anser sig böra tillägga, att utskottet förutsätter, att fordran på särskild inträdesprövning under alla förhållanden bibehålles. Enligt utskottets mening erbjuder nämligen inträdesprövningen ett lämpligt medel att tillförsäkra seminarierna ett gott elevmaterial.»

Frågan om inträdesfordringarna hade vidare av utskottet behandlats i dess hemställan i punkterna I. B och D, i vilka punkter hemställts, att riksdagen beträffande organisationen av statens folkskoleseminarier måtte

B. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Bergmans m. fl., Petrus Nilssons m. fl., Tjällgrens m. fl., Oscar Olssons m. fl., J. P. Johanssons och Paulis, Asplunds och Sandströms, Olof Olssons, Norlings och Carl Carlssons, Perssons i Falla m. fl., Nilssons i Karlstad m. fl., Schötts m. fl., Andersons i Norrköping m. fl., Hammarlunds m. fl., Hages m. fl., Månssons i Furuvik och Holmströms, Thomsons, Weijnes motioner (I: 325, 327, 329, 330, 331, 334, 338 och 340 samt II: 472, 476, 481, 482, 484, 487, 494, 495 och 496), såvitt de avse annat än höjning av inträdesfordringarna vid det fyraåriga seminariet, samt herr Lundquists i Rotebro motion (II: 497), sistnämnda motion dock endast så vitt den angår övningsskolornas vid folkskoleseminarierna utvidgning, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad utredning i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier i övrigt, med beaktande av de synpunkter, utskottet ovan anfört, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna förnyade utredning kan giva anledning;

D. besluta, att herrar Thelins, Karl Andreas Anderssons, Wijkanders och Forssells motioner (I: 328, I: 333 och II: 483), ävensom herrar Bergmans m. fl., Tjällgrens m. fl., J. P. Johanssons och Paulis, Olof Olssons, Sjödahls, Norlings och Carl Carlssons, Nilssons i Karlstad m. fl., Hammarlunds m. fl., Månssons i Furuvik och Holmströms, Thomsons och Weijnes motioner (I: 325, 329, 331, 338, 339 och 340 samt II: 476, 484, 494, 495 och 496), i vad dessa motioner avse höjning av inträdesfordringarna vid det fyraåriga seminariet, må anses besvarade med vad utskottet förut i sitt utlåtande anfört.

I en vid utlåtandet fogad, av herr *Kvarnzelius* m. fl. avgiven reservation hade, så vitt nu är ifråga, hemställts,

dels att utskottets motivering måtte erhålla följande lydelse:

»Såväl av departementschefens anförande som av de i ämnet väckta motionerna synes framgå, att de nuvarande bestämmelserna angående inträ-

desfordringarna vid det fyraåriga folkskoleseminariet icke kunna anses tillfredsställande. Den omdaning, som det pedagogiska arbetet för närvarande över hela världen undergår, ställer större krav på folkskolans lärare än tidigare. I samma riktning verka även de förändringar, som skett i vårt allmänna skolväsende till följd av 1927 års skolreform, varigenom folkskolan i större utsträckning än tidigare varit fallet har att tjäna såsom underlag för den högre skolan. Utvecklingen har vidare medfört, att det faktiska kunskapsmått, som fordras för inträde i första klassen av fyraårigt seminarium, numera genomsnittligt torde ligga avsevärt högre än nämnda bestämmelser angiva. Även häri ser utskottet ett tungt vägande skäl att taga frågan om inträdesfordringarnas revidering under övervägande. Enligt utskottets mening föreligger ingen anledning att avskaffa fordran på särskild inträdesprövning, något som väl näppeligen heller torde hava varit departementschefens avsikt. Tvärtom anser utskottet inträdesprövningen erbjuda ett lämpligt medel att tillförsäkra seminarierna ett gott elevmaterial, varför berörda prövning under alla förhållanden torde böra bibehållas. Men vad själva kunskapsfordringarna beträffar, anser utskottet det väl befogat att ifrågasätta, huruvida icke dessa böra bringas till bättre överensstämmelse med de faktiska förhållandena. Härmed vill utskottet icke hava sagt, att utskottet delar departementschefens uppfattning om att realexamen bör stadgas såsom kunskapsnorm. Utskottet anser sig härutinnan icke böra intaga någon bestämd ståndpunkt, emedan utskottet — i motsats till departementschefen men i överensstämmelse med skolöverstyrelsen och de i motionerna I: 338, II: 495 och II: 496 framställda yrkandena — finner detta spörsmål ännu icke vara moget för ett avgörande. Frågan tarvar enligt utskottets mening en ingående, ytterligare utredning, vid vilken tillfälle jämväl bör lämnas lärarkollegierna vid seminarierna att säga sin mening i ämnet. En sådan utredning kommer givetvis även att beröra kursplanernas innehåll och kan på sådant sätt jämväl rulla upp betydelsefulla rent organisatoriska spörsmål. Då utskottet anser här föreliggande fråga vara av stor vikt för folkskolläroverutbildningen, vill utskottet förordna, att riksdagen hos Kungl. Maj:t gör särskild framställning om utredning i ämnet. För att frågan må kunna allsidigt bedömas, synes utredningskravet lämpligen böra helt allmänt angivas såsom avseende ändring av inträdesfordringarna vid det fyraåriga folkskoleseminariet.

Av vad utskottet nu anfört framgår, att utskottet icke i förevarande del kan biträda vare sig Kungl. Maj:ts förslag eller motionerna I: 328 samt I: 333 och II: 483 men däremot ansluter sig till de i motionerna I: 338, II: 495 och II: 496 framställda utredningsyrkandena. Så till vida blir även det i motionerna I: 325 och II: 476 framförda utredningskravet tillgodosett, som givetvis intet hindrar, att vid den blivande utredningen även i sistnämnda motioner berörda spörsmål vinner beaktande, i den händelse skäl härtill befinnas föreligga.»

dels ock att utskottets hemställan under B. måtte erhålla följande lydelse:

»B. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar Bergmans m. fl., Petrus Nilssons m. fl., Thelins, Tjällgrens m. fl., Oscar Olssons m. fl., J. P. Johanssons och Paulis, Karl Andreas Anderssons, Asplunds och Sandströms, Olof Olssons, Sjödahls, Norlings och Carl Carlssons, Perssons i Falla m. fl., Nilssons i Karlstad m. fl., Schötts m. fl., Andersons i Norrköping m. fl., Wijkanders och Forssells, Hammarlunds m. fl., Hages m. fl., Månssons i Furuviik och Holmströms, Thomsons, Weijnes samt Lundquists i Rotebro ovannämnda motioner (I: 325, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 338, 339 och 340 samt II: 472, 476, 481, 482, 483, 484, 487, 494, 495, 496 och 497), sistnämnda motion (II: 497) dock endast så vitt den angår övnings-skolornas vid folkskoleseminarierna utvidgning, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad utredning i fråga om organisationen av statens folkskoleseminarier i övrigt, med beaktande av de synpunkter, utskottet ovan anfört, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna förnyade utredning kan giva anledning;»

samt att utskottets hemställan under D. måtte utgå.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har första kammaren beträffande den del av ärendet, varom nu är fråga, antagit det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade, av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen, under det att andra kammaren härutinnan bifallit utskottets hemställan.

Då de skiljaktiga beslut, vari kamrarna sålunda stannat, synas vara av den beskaffenhet, att någon sammanjämkning dem emellan icke är möjlig, och då gemensam omröstning i ärendet ej kan äga rum, har frågan angående inträdesfordringarna till det fyraåriga folkskoleseminariet för denna riksdag förfallit, vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen anmäla.

Stockholm den 7 juni 1932.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius*, *Lindblad*, *Olof Olsson*, *Bergqvist*, *Svensson* i Kompersmåla, *Johansson* i Fredrikslund, *Asplund*, *Carlsson* i Gävle, *Pauli*, *Nylander*, *Björck* och *Alexander Nilsson* samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Bengtsson* i Norup, *Olsson* i Blådinge, *Holmgren*, *Olofsson* i Digernäs, *Persson* i Fritorp, *Andersson* i Höör, *Lindskog*, *Jonsson* i Eskilstuna och *Svensson* i Grönvik.